Socialförsäkringsutskottets betänkande 1984/85:22

om hjälpmedel till handikappade

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande åtta motioner från den allmänna motionstiden som samtliga rör frågor om hjälpmedel till handikappade.

Under rubriken Bidrag till bil till handikappade (s. 2) behandlas motionerna 1984/85:426 (vpk), 1984/85:996 (s), 1984/85:1738 (fp, m, c), 1984/85:2195 (fp) yrkande 5 och 1984/85:2797 (c). Under rubriken Bidrag till glasögon till barn och ungdom (s. 4) behandlas motion 1984/85:2439 (fp) och slutligen under rubriken Tolktjänst (s. 4) behandlas motionerna 1984/85:989 (s) och 1984/85:2795 (c).

Utskottet avstyrker bifall till samtliga motioner. Reservation har avgivits av vpk-ledamoten beträffande bil som tekniskt hjälpmedel för handikappade. Vidare har m-, c- och fp-ledamötena avgivit reservation beträffande utvidgat bilstöd till handikappade.

Motioner

I motion 1984/85:426 av Margó Ingvardsson m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen uttalar sig för att bilen skall kunna utges som tekniskt hjälpmedel för handikappade och hemställer hos regeringen om förslag i enlighet härmed.

I motion 1984/85:989 av Lennart Bladh m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av det ekonomiska förfarandet vid olika tolksituationer för att därmed skapa ett enhetligt system.

I motion 1984/85:996 av Bo Nilsson (s) och Margareta Persson (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av bilstöd till icke förvärvsarbetande handikappad.

I motion 1984/85:1738 av Elver Jonsson m. fl. (fp) föreslås

1. att riksdagen beslutar att ett utvidgat förenklat och förbättrat bilstöd till handikappade snarast skall förverkligas,

2. att riksdagen beslutar att begära att regeringen på tilläggsbudget återkommer med de eventuella medelsförstärkningar som riksdagsbeslutet ger anledning till.

I motion 1984/85:2195 (motivering i 1984/85:2194) av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om ett utbyggt bilstöd för handikappade.

I motion 1984/85:2439 av Elver Jonsson (fp) och Kenth Skårvik (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om möjligheterna att inom sjukförsäkringens ram ge ersättning till barn och ungdomar för glasögon.

I motion 1984/85:2795 (motivering i 1984/85:2794) av Gunnel Jonäng (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att ett enhetligt system för tolkservice utarbetas.

I motion 1984/85:2797 (motivering i 1984/85:2796) av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen snarast begära förslag om förändrat och förbättrat bilstöd.

Utskottet

Bidrag till bil till handikappade personer

Handikappade som är beroende av bil för sitt arbete eller studier kan erhålla statligt bidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen för inköp av bil. Bidraget är inkomstprövat och utgår för närvarande med högst 30 000 kr. Helt bidrag utgår vid inkomster understigande 39 000 kr. per år, och reducerat bidrag utgår vid inkomster mellan 39 000 och 55 000 kr. per år.

Handikappade kan vidare erhålla vissa tekniska hjälpmedel. Handikappmoped är ett sådant hjälpmedel. Den som är berättigad till handikappmoped kan i stället erhålla ett kontant belopp om för närvarande 8 500 kr. till inköp av bil.

Förutom dessa direkta bidrag förekommer andra stödformer såsom skattelättnader, merutgifter för bil inom handikappersättningen och färdtjänst.

På riksdagens begäran har en parlamentariskt sammansatt kommitté, bilstödskommittén (S 1979:04), haft i uppdrag att göra en allsidig utredning av frågan om bilstöd till handikappade. I betänkandet (SOU 1982:44) Nytt bilstöd till handikappade har kommittén föreslagit att det nuvarande arbetsmarknadspolitiska bilstödet skall utsträckas till att gälla även dem som inte bedriver yrkesinriktade studier eller förvärvsarbetar. Dessutom har föreslagits, att gällande stödformer för anskaffning och drift av bil skall föras samman till ett enhetligt bilstöd under kommunalt huvudmannaskap. Det föreslagna bilstödet har av kommittén beräknats komma att omfatta 15 000 personer, varav 4 000 i den nytillkommande personkretsen. Kommittén har angivit kostnaderna för nuvarande bilstöd till 85 milj. kr. om året i 1981 års pris- och löneläge och beräknat de ökade kostnaderna i anledning av sina förslag till mellan 38 och 83 milj. kr. om året, beroende på stödnivå m. m. Betänkandet har remissbehandlats.

Socialministern har i budgetpropositionen, bil. 7, under anslaget G. 2 Bidrag till färdtjänst anmält sitt ställningstagande till bilstödskommitténs betänkande. Han har därvid betonat att goda möjligheter till förflyttning är av grundläggande betydelse för förverkligandet av det handikappolitiska programmet om delaktighet och gemenskap. I likhet med bilstödskommittén

och remissinstanserna anser han, att skäl kan anföras för att vidga samhällets bilstöd till andra än studerande och yrkesarbetande handikappade, men att kommittéförslaget ställer långtgående ekonomiska krav på det allmänna. De tillgängliga resurserna inom detta område måste enligt hans mening först och främst satsas på färdtjänsten, riksfärdtjänsten och det arbetsmarknadspolitiska stödet med bidrag till anskaffning och anpassning av bil samt skatteförmåner vid innehav av bil. Genom omprioriteringar till förmån för handikappområdet har i budgetarbetet utrymme skapats för en reform inom det arbetsmarknadspolitiska bilstödet och denna fråga tas upp av chefen för arbetsmarknadsdepartementet. Socialministern finner det för närvarande inte möjligt att genomföra en bilstödsreform för nya grupper i enlighet med bilstödskommitténs förslag och har således stannat för att inte föreslå regeringen något genomförande av detta förslag.

I budgetpropositionen, bil. 12, har chefen för arbetsmarknadsdepartementet under litt. C 4 föreslagit följande förbättringar av det arbetsmarknadspolitiska bilstödet. Bidraget höjs med 5 000 kr. till 35 000 kr. Vidare höjs inkomstgränserna så att helt bidrag utgår vid inkomster upp till 60 000 kr. per år och reducerat bidrag utgår vid inkomster mellan 60 000 kr. och 75 999 kr. Propositionens förslag i denna del har behandlats av arbetsmarknadsutskottet i betänkande AU 1984/85:11.

Fem motioner tar upp frågan om bilstöd till handikappade. Margó Ingvardsson m. fl. begär i motion 426 förslag om att bil skall anses som tekniskt hjälpmedel för handikappade. Motionärerna i motion 996, Bo Nilsson och Margareta Persson, tar upp behovet av bil för handikappade som inte har förvärvsarbete och då särskilt de unga. Motionärerna anser det angeläget att även dessa gruppers behov av bil beaktas och de begär ett tillkännagivande härom. Elver Jonsson m. fl. anser i motion 1738 att det är angeläget att ett utvidgat, förenklat och förbättrat bilstöd till handikappade snarast förverkligas och de begär i yrkande 1 att riksdagen beslutar härom. Sistnämnda motionärer begär vidare i yrkande 2 att regeringen skall återkomma på tilläggsbudget med de eventuella medelsförstärkningar som ett bifall till yrkande 1 ger upphov till. Motionärerna i motion 2195 av Bengt Westerberg m. fl. anser att frågan om ett utvidgat bilstöd bör utredas ytterligare i syfte att lägga fram ett förslag som innebär att bilstödet utvidgas till nya grupper och de begär i yrkande 5 ett tillkännagivande i enlighet härmed. Slutligen begärs i motion 2797 av Rune Gustavsson m. fl. ett förslag snarast om ett förändrat och förbättrat bilstöd med utgångspunkt från de riktlinjer som har angetts i bilstödskommitténs betänkande.

Enligt utskottets mening har bilstödet till handikappade förbättrats genom de förslag som lagts fram av chefen för arbetsmarknadsdepartementet. Att utvidga bilstödet till nya grupper handikappade på sätt som föreslagits – såväl i bilstödskommitténs betänkande som i motionerna – anser utskottet för närvarande inte ekonomiskt möjligt. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna 426, 996, 1738, 2195 yrkande 5 och 2797.

Bidrag till glasögon till barn och ungdom

Sjukvårdshuvudmännen har ansvaret för tillhandahållande av hjälpmedel till handikappade. Från sjukförsäkringen utgår ett bidrag härför, den s. k. hjälpmedelsersättningen med för närvarande 80 kr. per invånare och år.

Bland de hjälpmedel som tillhandahålls av sjukvårdshuvudmännen ingår ett särskilt bidrag till glasögon för barn och ungdom från åtta till och med arton års ålder. Bidraget är ett schablonbidrag på 300 kr. och utgår till en och samma person högst vartannat år.

Elver Jonsson och Kenth Skårvik tar i motion 2439 upp frågan om ersättning för kostnader för glasögon till barn och ungdom. Motionärerna framhåller att kostnaderna för familjer där ett eller flera barn behöver glasögon ofta blir mycket stora och att landstingsbidraget på 300 kr. inte räcker särskilt långt. I motionen begärs därför en utredning om möjligheterna att inom sjukförsäkringens ram ge ersättning till barn och ungdomar för glasögon.

Såsom ovan nämnts utgår ersättning från sjukförsäkringen med för närvarande 80 kr per invånare och år till sjukvårdshuvudmännen för hjälpmedel åt handikappade. Ansvaret för tillhandahållande av hjälpmedel till handikappade åvilar således sjukvårdshuvudmännen. Till ledning för hjälpmedelsverksamheten utger handikappinstitutet en hjälpmedelsförteckning som anger såväl de ramar för verksamheten som de produkter som institutet rekommenderar. Sjukvårdshuvudmännen beslutar dock själva om de skall följa handikappinstitutets rekommendationer. I handikappinstitutets hjälpmedelsförteckning återfinns det s. k. schablonbidraget på 300 kr. för glasögon till barn och ungdom. Hur stort bidrag som rimligen bör utgå är en fråga som ankommer på landstingen att avgöra och utskottet kan för sin del endast notera att det av handikappinstitutet rekommenderade beloppet varit oförändrat under lång tid. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 2439.

Tolktjänst

I överenskommelsen om vissa ersättningar – bl. a. hjälpmedelsersättningen – från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen för åren 1982–1983 förutsattes att sjukvårdshuvudmännen successivt skulle bygga upp en samordnad tolktjänst för döva och dövblinda m. fl. och svara för kostnaderna härför. Detta innebär att landstingen fr. o. m.den 1 januari 1982 ansvarar för all tolktjänst genom att inom ramen för hjälpmedelsverksamheten förmedla och tillhandahålla tolkhjälp.

I motionerna 989 av Lennart Bladh m. fl. och 2795 av Gunnel Jonäng tas frågan upp om ett enhetligt system för tolkservice. Motionärerna konstaterar att en samordnad tolktjänst är under uppbyggnad i landstingen, men framhåller att vid arrangemang på riksplanet har landstinget inget ekono-

miskt ansvar för tolkservicen. Samtidigt erhåller, såsom framhålls i motion 989, flera statliga myndigheter och riksorganisationer anslag för tolkning till döva och denna splittring av resurserna innebär enligt motionärerna svårigheter för såväl den som är i behov av tolk som för tolkcentralerna. Sistnämnda motionärer begär därför en översyn av det ekonomiska förfarandet vid olika tolksituationer i syfte att skapa ett enhetligt system på såväl riks- som lokalplanet. Även i motion 2795 begärs att ett enhetligt system för tolkservice utarbetas.

Utskottet behandlade under våren 1984 i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1983/84:31 två motioner med samma syfte som de nu förevarande. Utskottet anförde därvid att den bristande samordningen av tolkresurserna hade uppmärksammats av handikappinstitutet som begärt och erhållit medel från allmänna arvsfonden för ett projekt som syftar till en effektiv rikstolksförmedling. Projektet skulle starta inom kort och beräknades pågå i två år. Till projektet hade knutits en referensgrupp, vari berörda organisationer och tolksammanslutningar ingick. Avsikten med projektet var bl. a. att se över förmedlingsrutiner och betalningsrutiner och bedöma efterfrågan på tolkar. Med hänsyn till denna verksamhet ansåg utskottet att syftet med motionerna var tillgodosedda.

Enligt vad utskottet erfarit har nämnda projekt inom handikappinstitutet pågått sedan den 1 juli 1984 och en avrapportering beräknas ske efter ett års arbete. Således pågår arbete i syfte att uppnå en effektiv rikstolksförmedling och motionerna 989 och 2795 behöver därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *bil som tekniskt hjälpmedel för handikappade*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:426,
2. beträffande *utvidgat bilstöd till handikappade*
   att riksdagen avslår motionerna 1984/85:996, 1984/85:1738, 1984/85:2195 yrkande 5 och 1984/85:2797,
3. beträffande *bidrag till glasögon för barn och ungdom*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2439,
4. beträffande *ett enhetligt system för tolktjänst*
   att riksdagen avslår motionerna 1984/85:989 och 1984/85:2795.

Stockholm den 16 april 1985

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Elis Andersson (c), Börje Nilsson (s), Allan Åkerlind (m), Lars-Åke Larsson (s), Gullan Lindblad (m), Lena Öhrsvik (s), Gunhild Bolander (c), Margó Ingvardsson (vpk), Nils-Olof Gustafsson (s), Barbro Nilsson i Visby (m), Ingegerd Elm (s), Monica Andersson (s) och Kenth Skårvik (fp).

Reservationer

1. Bil som tekniskt hjälpmedel för handikappade (mom 1)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "och 2797." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste problemet med bilstöd till handikappade snarast få en ändamålsenlig lösning. De förslag som lagts fram i budgetpropositionen beträffande det arbetsmarknadspolitiska bilstödet innebär endast en justering av beloppsgränserna och utgör således ingen lösning på problemet. Den enda rimliga lösningen är – såsom föreslagits i motion 426 – att bil skall kunna utges som tekniskt hjälpmedel för handikappade. Härigenom skulle de handikappades behov av bil bli tillgodosett på ett riktigt sätt. Eftersom samhällets utgifter för färdtjänst skulle minska behöver ett sådant alternativ inte heller medföra så stora kostnader för samhället. Enligt utskottets mening bör därför regeringen snarast lägga fram ett förslag som innebär att bil erkänns som tekniskt hjälpmedel för handikappade.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. beträffande *bil som tekniskt hjälpmedel för handikappade*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:426 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Utvidgat bilstöd till handikappade (mom. 2)

Nils Carlshamre (m), Elis Andersson (c), Allan Åkerlind (m), Gullan Lindblad (m), Gunhild Bolander (c), Barbro Nilsson i Visby (m) och Kenth Skårvik (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "och 2797." bort ha följande lydelse:

Såsom ovan nämnts har frågan om ett reformerat bilstöd varit föremål för utredning av bilstödskommittén som redovisade sina förslag hösten 1982. Det är anmärkningsvärt att regeringen fortfarande inte lagt fram något förslag till nytt bilstöd, i synnerhet som en enhällig riksdag redan våren 1982 uttalade att den förväntade sig förslag från regeringen som skulle kunna träda i kraft den 1 januari 1983. I budgetpropositionen anförs nu att regeringen inte kommer att föreslå något genomförande av bilstödskommitténs förslag

därför att detta skulle bli för dyrbart. Resurserna måste i stället satsas på färdtjänsten. Vidare föreslås i propositionen vissa förbättringar av det arbetsmarknadspolitiska bilstödet. Dessa förslag är dock enligt utskottets mening otillräckliga.

Ett utvidgat bilstöd till nya grupper handikappade skulle enligt utskottets mening innebära ett minskat tryck på färdtjänsten och dessutom ge den handikappade betydligt större frihet. Utskottet anser därför att bilstödet måste förbättras. Frågan om ett utvidgat bilstöd bör enligt utskottets mening utredas ytterligare i syfte att lägga fram förslag som innebär att bilstödet utvidgas till nya grupper. Detta arbete bör ske med stor skyndsamhet så att nya regler kan träda i kraft den 1 januari 1986. Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 2 bort hemställa

2. beträffande *utvidgat bilstöd till handikappade*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2195 yrkande 5 och med anledning av motionerna 1984/85:996, 1984/85:1738 och 1984/85:2797 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

minab/gotab Stockholm 1985 82603